

TALOUSARVIOALOITE 49/2006 vp

Määrärahan osoittaminen vankeinhoidon kustannuksiin

Eduskunnalle

Vankimäärä jatkoi edelleen kasvuaan vuonna 2005. Päivän keskivankiluku oli viime vuonna 3 888 eli (40 %) suurempi kuin vuosituhannen alussa. Vuodessa vankiluku kasvoi 300 vangilla.

Vankeinhoitolaitoksen toimintakyky ei enää vuosiin ole pystynyt vastaamaan vankiluvun vuosia jatkuneen kasvun aiheuttamiin paineisiin. Valvontahenkilökunnan mitoitus ei nykyisin vastaa toiminnallisia eikä laitosturvallisuuden edellyttämiä tarpeita. Henkilöstöpulan vuoksi toimintoja perutaan tai ne pyritään hoitamaan tinkimällä tauoista ja hoidattamalla yhdellä henkilöllä useaa työpistettä. Vartijavajauksen vuoksi valvonta vankien työpaikoilla jää työnjohtohenkilöstön hoidettavaksi tai, jos työryhmä toimii vartijajohtoisena, työryhmän vangit jäävät lukituiksi selliin koko päiväksi.

Henkilökunnan määrä ei vastaa nykyisestä vankimäärästä johtuvia toiminnallisia eikä turvallisuustarpeita. Kun toimitoja joudutaan peruuttamaan päivittäin ja useita työpisteitä joudutaan hoitamaan yhden henkilön varassa, ilmapiiri kiristyy asunto-osastoilla. Vangit kokevat, ettei heidän asioitaan haluta hoitaa tai että niihin suhtaudutaan välinpitämättömästi. Jatkuva työskentely psyykkisesti sairaiden ja vaikeasti käsiteltävien vankien kanssa lisää työn raskautta. Henkilökunnan vähäisyys näkyy myös vankien välisen väkivallan kasvuna.

Henkilökunta joutuu toimimaan jaksamisensa äärirajoilla. Työmotivaatio kärsii, koska oman työn hoitaminen jää usein pinnalliseksi ja vain välttämättömistä tehtävistä suoriutumiseksi. Täl-

lainen tehtävien hoito taas johtaa siihen, että lainsäädännössä asetetut tavoitteet jäävät toteutumatta.

Rangaistusten täytäntöönpanolain mukaan vangille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista hänen taipumuksiaan vastaavaa työtä tai muuta toimintaa, joka on omiaan ylläpitämään tai kehittämään ammattitaitoa tai muuten edistämään hänen mahdollisuuksiaan tulla toimeen yhteiskunnassa. Vanki puolestaan on rangaistusaikanaan velvollinen tekemään varsinaisena työaikana työtä tai osallistumaan koulutukseen taikka muuhun rangaistuslaitoksen järjestämään tai hyväksymään toimintaan, jollei häntä esim. terveydentilansa vuoksi voida kokonaan tai osittain vapauttaa siitä.

Vankien määrän kasvaessa toimintaan päivittäin osallistuvien osuus on vähentynyt. Vuonna 2004 vangeista keskimäärin 58 % osallistui päivittäin toimintoihin. Työssä käyvien vankien osuus pysyi lähes samana kuin edellisvuonna. Työssä kävi päivittäin keskimäärin 1 450 vankia eli 41 % päivittäisestä vankiluvusta. Vuoden aikana opiskeli yhteensä 1 665 vankia.

Kun päivittäin toiminnoissa olevien vankien osuus on 58 prosenttia arvioidusta vankien kokonaismäärästä, merkitsee tämä sitä, että keskimäärin 1 430 vankia ei ole mukana toiminnoissa, vaan pääosan päivästä sellissä. Muutos muuttaman vuoden takaiseen tilanteeseen, jolloin aktiiviprosentti oli lähellä 70:tä, on huomattava.

Vankeinhoitolaitoksen toiminnat ja henkilökunnan työn sisällöt muuttuivat 1990-luvulla

vankiluvun laskun myötä. Tähän vaikutti mm. päihdeongelmien kasvu, jota varten tarvittiin uusia toimintamalleja. Perustettiin erilaisia päihdeettämiä osastoja ja otettiin käyttöön ohjelmia, joissa vanki sitoutuu päihdeettömyyteen. Toimintaohjelmilla pyritään vaikuttamaan vangin selviytymismahdollisuuksien parantamiseen. Ohjelmien ohjaamiseen on koulutettu vankeinhoidon henkilöstöä, myös vartijoita.

Toimintaohjelmien varjopuolena on se, että ylikuormitettu henkilöstö kokee erilaisiin ohjelmiin osallistumisen tai niiden johtamisen vaikeaksi ja osin mahdottomaksi, koska perustehtävään ei yleensä saada toista henkilöä.

Lain mukaan vankiloiden terveydenhuolto on järjestettävä siten, että vangilla on muun väestön kanssa yhdenvertainen mahdollisuus terveytensä edistämiseen, sairauksien ehkäisyyn ja riittäviin terveydenhuollon palveluihin. Vangin terveydelle ei saa aiheutua haittaa vankilassa olosta. Vankilassa pyritään myös terveydenhuollon keinoin edistämään vangin selviytymistä vapaudessa. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista koskee myös vankipotilaita.

Vankiloissa on entistä enemmän sairaanhoidon tarvitsevia vankeja. Sekä ulkopuolisesta sairaanhoidosta aiheutuneet menot että lääkemenot ovat viime aikoina kasvaneet kymmenien prosenttien vuosivauhtia. Vankiloihin näkyy kerääntyvän yhä enemmän erittäin vaikeahoitoisia ja vakavasti sairaita potilaita, joilla on sekä krooninen psykiatrinen sairaus että henkeä uhkaavia

päihdevieroitusoireita. Lisäksi on ilmeistä, että syrjäytyneisyyteen liittyvät vakavat terveysongelmat lankeavat enenevässä määrin vankeinhoidon terveydenhuollon hoidettaviksi.

Vankien terveydenhuolto on kriisiytynyt. Vankiloihin ei enää tahdota saada vakinaisia lääkäreitä. Kaikki vankien terveydenhuollon kustannukset maksaa vankila. Vankeinhoitolaitos ei juuri voi itse vaikuttaa kustannusten kehittymiseen: sairaat ja hoidon tarpeessa olevat vangit on hoidettava rangaistuksen täytäntöönpanon aikana.

Terveydenhoidon menot kasvavat siten vankeinhoitolaitoksesta riippumattomista syistä hallitsemattomasti. Mikäli niihin ei osoiteta riittävä rahoitusta, ne osaltaan syövät vankeinhoidon toimintamenoja ja kaventavat toimintaa aluetta.

Lokakuun alusta voimaan tulevan uuden vankeuslain toimeenpano tulee tämän hetken tietojen mukaan tosiasiallisesti monilta osin lykkäytymään määrärahapuutteiden vuoksi. Asiasta puhutaan kauniisti, että laki tulee ns. asteittain voimaan, vaikka lain mukaan lain pitäisi kokonaisuudessaan tulla voimaan 1.10.2006.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2007 talousarvioon momentille 25.50.21 lisäyksenä 6 000 000 euroa vankeinhoidon kustannuksiin.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2006

Tuija Brax /vihr
Jyrki Kasvi /vihr
Erkki Pulliainen /vihr
Oras Tynkkynen /vihr
Tarja Cronberg /vihr
Rosa Meriläinen /vihr
Johanna Sumuvuori /vihr

Heidi Hautala /vihr
Osmo Soininvaara /vihr
Kirsi Ojansuu /vihr
Janina Andersson /vihr
Merikukka Forsius /vihr
Anni Sinnemäki /vihr
Ulla Anttila /vihr